

SILA-I RAHİM

<https://www.youtube.com/watch?v=ISWGLEMc2pl>

Sorular:

1. Akrabalarla ilgilenmek kaç türlü olabilir?
2. Kur'an'ın akrabalara iyilik etmekle ilgili hadislerden örnekler veriniz.
3. Akrabalarla ilgilenmeye öncelik vermenin gayesi nedir?

SILA-I RAHİM VE AKRABA MUNASEBETLERİ

Sıla-ı rahim, akrabalarımızı ziyaret, onlarla ilgilenme, aradaki bağları koparmayıp ilişkileri devam ettirmek demektir. Hısım ve akrabalarımız geniş anlamda ailemizin bir parçasıdır. Özellikle yakın akrabalarımız bizim üzerimizde hakları olan, kendileriyle güçlü bağlarımız olan insanlardır. Bunlarla arayı koparmak, ilişkiyi kesmek onların haklarına tecavüz olur.

Akrabalar sık sık ziyaret edilmeli, uzakta olanları ise hiç değilse telefonla aranıp halleri hatırları sorulmalıdır. Yardıma muhtaç olanların ihtiyaçları giderilmeli, bayram gibi özel günlerde ziyaret edilip gönülleri alınmalıdır. Akrabaları ziyaret ve onların ihtiyaçlarıyla ilgilenme konusunda yakın akrabadan başlamalıdır. Öncelikle anne baba olmak üzere, kardeşler, büyük baba ve büyük anneler, amcalar, dayılar, halalar, teyzeler en başta ele alınmalıdır. Daha sonra bunların dışındaki akrabalara ulaşılmalı, onlarla ilgilenilmelidir.

Akrabaları ziyaret, onlarla ilgilenme çok farklı şekillerde olabilir. Bunlar maddi olduğu gibi, manevi de olmalıdır. Bu ilişkiler bazen dine ait hususlarda bilgilendirme, yani irşat ve tebliğ faaliyeti şeklinde olabilir. Yakınlarımızda eğer bu konuda ihtiyacı olan, dini yaşantısında problem olan insanlar varsa, öncelikle bunlardan başlamalıdır. Diğer türlü ahirette öncelikle yakın akrabamız bize sorulacaktır. Sıla-ı rahimde yapılabilecek diğer bir konu da onları manen takviye, moral verme, sevindirme, ümit verme, dertlerini paylaşma olabilir.

Akrabalarımızı maddi açıdan da takviye etmeli, onların ihtiyaçlarını gidermelidir. Onlar arasında muhtaç olanlar bulunabilir. Bu insanlar yabancı birine el açmaları zordur. Öncelikle yakın akrabalar ona el uzatmalıdır. Özellikle zekat ve sadaka vermeye yakın akrabadan başlamalıdır. Çünkü ahirette önce bize yakın akrabalarımız sorulacaktır.

Kur'an-ı Kerim hısım ve akrabalık üzerinde önemle durmuştur. Bu ayetlerden bazılarını şunlardır; "...Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır, yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir." (Bakara suresi, 177)

"...De ki: Maldan harcadığınız şey ebeveyn, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolcular için olmalıdır..." (Bakara suresi, 215.)

"...Akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının..." (Nisa suresi, 1)

"...şüphesiz ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." (Nahl suresi, 90)

"...bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma" (İsrâ suresi, 26).

Görüldüğü gibi Allah, akrabamızı her hususta görüp gözetmemizi emretmektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.) hayatında her zaman akrabalarını ziyaret etmiş, onlara yardım etmiş ve bizlere de örnek olmuştur. O da akrabalık hak ve ilişkileri hususunda şunları beyan etmiştir:

"Yakınları ile ilgisini kesen kimse cennete giremez."

"Aralarında akrabası ile ilgisini kesen kimseler bulunan topluma rahmet inmez."

Görüldüğü gibi gerek Kur'an, gerekse Hz. Muhammed (s.a.v.) akraba ile olan ilişkilerimizin nasıl olması gerektiğini bize tafsilatlı olarak açıklamaktadır. Akrabalarla olan ilişkilerin sağlıklı olması Allah'ın rahmetinin bir vesilesidir.

Toplum hayatında akrabalık ilişkileri kesilirse, hadiste de buyrulduğu gibi böyle bir toplumun ayakta durması mümkün olmaz. Akraba ilişkilerinin olmadığı bir toplumda başka türlü ilişkilerin olması da mümkün olmaz. İnsanlar arası ilişkilerin düzenlenmesi akrabalarla başlar. Daha sonra en uzakta olana kadar devam eder. Aksi takdirde insanlar birbirine yabancılaşır. Batı toplumlarında olduğu gibi, insanlar anne ve babasıyla bile ilgilenmez olurlar.

Sıla-i rahim ne demektir?

"Sıla", kavuşmak, ulaşmak, akrabayı ziyaret etmek, müminlerle görüşmek ve alâkayı devam ettirmek manâlarına gelmektedir. Sıla-i rahim ise akraba ve yakınları ziyaret etme, hâl ve hatırlarını sorma, gönüllerini alma ve alâkayı koparmama demektir.

Sıla-i rahimin dinimizdeki yeri çok büyüktür. Kur'ân'da namaz, zekât gibi farz ibadetlerden hemen sonra zikredilir. Açık ya da ima ile pek çok âyette sıla-i rahim nazara verilir. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de onu, cennete girmeye vesile sayar. Şimdi konuyla ilgili bazı âyetleri zikrelelim: "Allah'tan korkun ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının."; "Yalnız Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın! Anneye, babaya, akrabalara...güzel muamele edin! Bilin ki Allah kendini beğenen ve övünüp duran kimseleri sevmez." (Nisâ Sûresi, 4/1, 36.); "Allah adaleti, hatta adaletten de fazla olarak ihsanı, en güzel davranışı ve muhtaç oldukları şeyleri yakınlarına vermeyi emreder." (Nahl Sûresi, 16/90.); "Yakınlarına, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver." (İsrâ Sûresi, 17/26.); "O hâlde yakınlarına, yoksula ve yolcuya hakkını ver! Allah'ın rızasına nail olmak isteyenler için böyle yapmak daha hayırlıdır. Felâha erenler de işte onlardır." (Rûm Sûresi, 30/38.)

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) beyanlarında da sıla-i rahim konusu genişçe yer tutar. Şimdi bu mübarek beyanlardan bazılarını görelim: Bir adam gelmiş ve Rahmet Peygamberine (sallallahu aleyhi ve sellem): "Beni cennete koyacak, cehennemden uzaklaştıracak bir ameli bildir." demiş, Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem): "Allah'a kullukta bulunur, O'na şirk koşmazsın, namazı ikame eder, zekâtını verir, sıla-i rahimde bulunursun." (Buhârî, edeb 10.) buyurmuştur. Bir başka beyanlarında ise Efendiler Efendisi (aleyhi ekme'lût-tehâyâ): "Akrabalarla münasebetini kesen, cennete giremez." (Buhârî, edeb 11.) ifadesiyle müminleri ikaz etmiştir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz için azametini bildiren bir hadiste ise şöyle buyurmuştur: إِنَّ الرَّجْمَ شَجَنَةٌ مِنْ أَكْرَابَالِكِ، أَرْشٌ تَأْتِيهِ مِنَ اللَّهِ فَالِ اللَّهِ "Akrabalık, Arş'ta asılıdır. Allah (celle celâluhû): 'Seni gözeteni Ben de gözetirim; seni terk edeni ben de terk ederim.' buyurmuştur." (Buhârî, edeb 13.)

Bu konudaki diğer bazı hadis-i şerifler ise şöyledir: تَعَلَّمُوا مِنْ أَسَابِكُمْ مَا تَصَلُّونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ فَإِنَّ صَلَاةَ الرَّجْمِ مَحَبَّةٌ فِي الْأَهْلِ مَنْرَأَةٌ فِي الْمَالِ مَنْسَأَةٌ فِي أَنْتَرِهِ مِنْ سَرِّهِ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ وَأَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَنْتَرِهِ فَلْيَصِلْ رَجْمَهُ "Kim rızıkının artmasını ve ömrünün uzun olmasını istiyorsa sıla-i rahimde bulunsun." (Buhârî, edeb 12.); "Yoksula yapılan sadaka bir sadakadır. Bu sadaka akrabaya yapılmışsa iki sadaka demektir. Biri sadaka, diğeri sıla-i rahimdir ki bu da sadaka sayılır." (Nesâî, zekât 82.); "Akrabasından iyilik gördüğü ölçüde onlara iyilikte bulunan, tam manasıyla onları koruyup gözetiyor sayılmaz. Asıl akraba canlısı, akrabalıklarından hiçbir hayır görmese bile onlara iyilikten vazgeçmeyendir." (Buhârî, edeb 15.); "Büyük günahlar şunlardır: Yaratıcı'ya eş ve ortak koşmak.. anne ve babanın hukukunu çiğnemek.. haksız yere cana kıymak.. yalan yere şehâdette bulunmak." (Buhârî, eymân ve'n-nüzûr 16.); "Ey insanlar! Selamı aranızda yaygın hâle getirin. Sofranız herkese açık olsun, çokça ikram edin. Akrabalığın gereklerini yerine getirin. Bir de insanların uykuya daldıkları anlarda, gecelerin karanlığını namazla değerlendirin. Böyle yapın ki selametle cennete giresiniz!" (Tirmizî, kıyamet 42.); "Akrabasına veya başkasına ait bir yetimin eğitim ve himayesini deruhte eden (yüklenen) kimseyle Ben, cennette şöyle yanyana bulunacağız." Hadisin ravisi Mâlik İbn Enes, -Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) yaptığı gibi- işaret parmağıyla orta parmağını gösterdi.(Müslim, zühd 42.) Meleklerin anne, baba ve akraba ile alâkayı kesenlere gelmeyeceği de yine rivayetler arasındadır. (Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8/151.)

İslâm âlimleri, bu âyet ve hadisleri nazar-ı itibara alarak sıla-i rahimde bulunmanın vacib olduğunu söylemiş ve onun terk edilmesinin büyük günah sayılacağını belirtmişlerdir. (Kâsânî, Bedâiu's-Sanâi, 3/415; İbn Âbidîn, Hâşiyet-ü Reddî'l-Muhtâr, 6/411.)

Sıla-i rahimde belli bir tertip vardır. Kur'ân'da sıla-i rahimin anıldığı yerlerde de işaret edilen bu tertibe uymak, bir müminlik şiarıdır. Mesela bir âyet-i kerîmede Rabbimiz şöyle buyurur: “Yalnız Allah’a ibadet edip O’na hiçbir şeyi şerik yapmayın. Anneye, babaya, akrabalara, yetimlere, fakirlere, (evi yakın olan veya akrabadan olan) yakın komşulara, (evi uzak olan veya akrabadan olmayan ya da Müslüman olmayan) uzak komşulara, yol arkadaşına, garip ve yolculara, ellerinizin altındakilere (köle, cariye, hizmetçi, işçi) güzel muamele edin. Bilin ki Allah kendini beğenen ve övünüp duran kimseleri sevmez.” (Nisâ Sûresi, 4/36.)

Ayette sıla-i rahim konusunda anne-baba önce gelmektedir zira onların yerini hiç kimse tutmaz. Kur'ân'da bu âyetle beraber birkaç yerde daha Allah’a ibadetle anne babaya iyilik peş peşe gelmektedir ki bu da onların haklarının büyüklüğünü gösterme bakımından fevkalade mühimdir. (İsra Sûresi, 17/23; Lokman Sûresi, 31/14.) Sonra akrabalar ifadesi geçmektedir ki bunun da açılımı, nine-dede, daha sonra amca-hala, sonra da dayı ve teyze şeklindedir. Ardından akraba olup da yakında veya uzaktaki diğer komşular zikredilmektedir. Akrabalardan sonra ise akraba olmayanlara sıra gelmektedir. Dolayısıyla, iyilik ve ihsanda bulunurken de bu sıralama gözetilmeli; kimin sıla hakkı daha büyükse ona daha çok önem verilmelidir. Sıla-i rahimdeki bu sıralama hadis-i şeriflerde şu şekilde yer almaktadır: Sahabeden biri Allah Resûlü’ne gelip: “Ey Allah’ın Resûlü kime karşı iyilik yapayım?” diye sormuş, Efendimiz de (sallallahu aleyhi ve sellem) şu cevabı vermiştir: “Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, azad ettiğin kölene. Bu iyiliği de üzerine vacib olan bir hakkın ödenmesi, yani, sıla-i rahmin yerine getirilmesi olarak yapacaksın.” (Yani nafile türünden bir ibadet olarak değil, vacip olarak eda edeceksin).” (Ebû Dâvud, edeb 129.) Başka bir rivayet ise: “ثمَّ الْأَقْرَبَ فَأَلْقُرَبَ” “Sırayla sana yakın olanlara iyilik et.” (Tirmizî, birr 1.) şeklindedir. Evet, sıla-i rahimde, yakın akrabadan başlayıp uzağa doğru genişleyen bir açılım vardır.

Fethullah Gülen Hocaefendi de meselenin önem ve ehemmiyetini şu ifadeleriyle anlatmaktadır: “Sıla-i rahim, tatlı sözlü, güler yüzlü olmaktan selamlaşmaya, hal-hatır sormaktan insanlar hakkında iyi dileklerde bulunmaya, ziyâretlerine gitmekten ihtiyaçlarını görmeye, dertlerini paylaşmaktan malî yardımda bulunmaya kadar pek çok iyilik ve ihsanı ihtiva eder. Günümüzde bu iyilik ve ihsan yolları neredeyse unutulmuş ve akrabalık bağları bütün bütün koparılmıştır. Maalesef, artık anne-babalar, nine ve dedeler biraz yaşlanıp elden ayaktan düşünce kendilerini düşkünler evinde buluyorlar. Önceden oralara “Dârülaceze” denirdi; şimdi adını biraz kibarlaştırarak “huzur evi” diyor ve onunla teselli olmaya çalışıyorlar. İnsan, çocuklarının olmadığı, torunlarının bulunmadığı, ne ihtimamla büyüttüğü yavrularını sevemediği, onlara bakıp bakıp “Ben de bir anneyim, bir babayım!” diyemediği, kendine sevgi ve hürmetle bakan yakınlarını göremediği, onun için bir tencerenin kaynamadığı ve çoğu zaman aranıp sorulmadığı bir yerde nasıl huzurlu olur ki! Biz kendi kafamızda mevhum bir huzur tasarlamışız; o talihsizler yuvasına da “huzur evi” demişiz. Senelerdir onların da bizim var olduğunu sandığımız huzuru duymaları için zorlayıp duruyoruz. “Ne güzel yiyip içip yatıyorlar, daha ne olacaktı ki?” der gibi bir halimiz var. Oysaki insan, hayvanlar gibi yiyip içen, sonra da yan gelip yatan ve bu şekilde huzuru yakalayabilen bir mahlûk değildir. İnsan, çevresine alâka duyan, tabiata açık bir fitratı bulunan, evlat ve torunlarıyla, hatta torunlarının torunlarıyla bile

münasebeti olan bir varlıktır fakat maalesef, biz bugün onu yeme, içme ve uyumaya hapsedmiş durumdayız.

Aslında, bu hâl Batı'nın ve kültürünün bir neticesidir. Bu acı tablo, aile müessesesinden mahrum, yuvanın sıcaklığını hiç duyamamış; belli bir yaşa kadar baba evini otel gibi kullanan, rüşdüne erdikten sonra da anne-babasını terk edip başka bir yere gidebilen kayıtsız insanların eseridir. Ne yazık ki son senelerde biz de bir zamanlar uzaktan uzağa hayretle seyrettiğimiz bu tablonun bir parçası hâline geldik. Belki uzun zaman direndik; cedşâhî ailelerimizi ve yuvamızın kudsiyetini korumaya çalıştık; fakat heyhat, fırtına çok şiddetliydi. Maalesef, bize ait değerler de bir bir yıkıldı. O sınımsız ve huzurlu yuvalar, o güler yüzlü, saygıdeğer dede ve nineler, o sevimli, şirin evlat ve torunlar, hepsi bir bir devrilip gitti ve nesiller âdetâ harabeler içindeki baykuşlara döndü.

İşte, sıla mevzuundaki bu tahribin tamir edilmesi de çok önemli bir vazifedir. Bu yıkılışın yeni bir dirilişe çevrilmesi ve bozulanın yeniden düzeltilmesi nasıl olacak bilemiyorum. Fakat, zannediyorum, bunun için önce kendi kültürümüzü benimsemi ve özümüze dönme adına millet çapında ciddi bir rehabilitasyona ihtiyaç var. Daha sonra, eğitimden mimariye kadar her sahaya aileyi koruma ve sıla-i rahimi gözetme mülahazasıyla müdahale etmek gerekli. Esaslarını dinimizden aldığımız ve asırlarca kendi kültürümüzle bir kalıba döktüğümüz aile ve sıla anlayışımızın kıymetini anlamadıktan, o kültürün kazandırdığına yeniden ulaşmadıktan, gelin ve damatları ona göre yetiştirip evlat ve torunları ona alıştırmadıktan, yaptığımız evlerin mimarisini bile bu gayeye matuf olarak ele alıp anne-baba ya da nine-dede için yarı beraber yarı müstakil haneler hazırlayarak, onlara istedikleri zaman kendilerini dinleme, dilediklerinde de torunlarını sevme fırsatı tanımadıktan sonra o eski günlerin huzur atmosferini ve o gül devirlerinin gönüllere gıda iklimini bir kere daha tatmamız mümkün değildir." (Fethullah Gülen, İkinci Yağmurları, s. 214.)

Sıla-i Rahim ve Ömür Uzatılması

Prizma

Hadis-i şeriflerde sıla-i rahimin ömrü uzatacağı beyan ediliyor. Bunu nasıl yorumlayabiliriz?

'Nesebinizden sıla-i rahim yapacaklarınızı öğrenin. Zira sıla-i rahim akrabalarda sevgi, malda bolluk, ömürde uzamadır.' Buharî ve Tirmizi'nin rivâyet ettiği bu ve bunu destekler mahiyette başka hadislerde, sıla-i rahimin ömrü uzattığı beyan edilmektedir.

Ömrün uzaması ile ilgili olarak Seyyidina Hz. Âdem ve Hz. Davut arasındaki ömür teâtisi (alış-veriş) gösterilebilir. Kader levhalarında ömrünü az bulduğu Hz. Davut'a, kendi ömründen 40 sene veren Hz. Âdem, Hz. Davut'un 80 yıl yaşamasına vesile olmuştur. Kur'ân'da bulunmayan bu mesele, Kur'ân'dan sonra mühim iki kaynak olan Buharî ve Müslim'de anlatılıyor.

Bunun dışında öteden beri ehlullah arasında ömrün birbirine verilmesi meselesi de mütearef bir konudur. Kanatimce bu mesele ancak, verenin ve alanın ruhî dokularının uyuşması, aynı frekansı paylaşmaları ve Allah'ın bu fiilî ve kavli duaya meşietiyile cevap vermesiyle gerçekleşebilir.

Her isteyen veremeyeceği gibi, her isteyen de alamayacağı bu alış-verişte netice itibarıyla 'illet-i tâmmе'nin gerçekleşmesi ve Cenâb-ı Hakk'ın o mevzuda iradesinin taallukuna bağlıdır. İhtimal sıla-i rahim yapılmıca o illet tahakkuk ediyor ve Allah ömrü uzatıyor.

Ömür uzamasının bir başka tevili de şöyle olabilir; Cenâb-ı Hak insanın yaptığı şeyleri bereketlendirip, nemalandırarak o insanın hayatını uzun bir ömür yaşamışçasına bereketlendirebilir. Şayet ömrün uzaması esprisi, insanın âhiret hesabına yönelik kazancıyla değerlendiriliyorsa, bu durumda insan âhiret adına çok kazanmış demektir. Mesela bunlardan birisi Kadir gecesidir ki, bin aya bedel olduğu ifade ediliyor. Eğer insan o gecede, o ilâhî teveccühü yakalarsa, sanki seksen sene yaşamış gibi olur. Bu, o insanın ömrü uzasaydı ve seksen sene de yaşasaydı işte o kadar sevab kazanacaktı demektir. Sadakanın, hasenatın, sıla-i rahimin ömür uzatması da bu şekilde olabilir.

Ömrün uzatılması meselesinin niçin sıla-i rahime tahsis edildiği hakkında şunlar söylenebilir; günümüzde en çok gadre uğrayan İslâmî prensiplerden biri de hiç şüphesiz yakın akrabasının unutulmasıdır. Evet, derecesine göre yakınların yer yer ziyaret edilmesi; onlarla aramızda vuslatın sağlanması; başta anne-baba, anne-babanın evlatları, sonra kardeşler, nene, dede; anne menziline dayı-teyze, baba menziline amca-hala gibi yakınların, anne-babaya karşı bile saygının çok ciddi sarsıldığı bir dönemde görülüp gözetilmesi mevzuu çok önem arz etmektedir.

Hz. Hatice validemiz çok akıllı bir kadındır ve o sanki bir peygambere zevce olmak için yaratılmıştır. Efendimizle ilk vahyin heyecanını paylaştığı dönemde bu büyük kadın, peygamberimizin, Cebrail (a.s.)'den ilk âyetleri aldıktan sonra 'kendimden korkuyorum.' demesine mukabil; 'Hayır ebediyen Allah seni zâyi etmeyecektir. Şüphesiz sen sıla-i rahim yapıyor, ihtiyacı olanın elinden tutuyor, yoksula bakıyorsun...' der.

Hz. Hatice validemizin bunu demesi, Varaka b. Nevfel'in de bu istikamette bir mütalâada bulunmasından anlaşılıyor ki, sıla-i rahim, o toplumda zor yapılan ve talip olunan bir şey. Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'e yapılanlar karşısında O'na sahip çıkarken, 'Senin gibi, fakirin, yoksulun elinden tutan, sıla-i rahim yapan birine bu yapılmaz' diyor. Ve yine komşulukla korumaya almak istediğinde, Kureyş'e karşı sıla-i rahimi referans olarak veriyor. Bütün bunlardan anlaşılıyor ki sıla-i rahim o dönemde de herkes için gâye-i hayâl ve çok önemli bir şey...

Bir diğer yanıla tarihte, pederşâhî, cedşâhî, ceddü'l-cedşâhî aile şekillerini görmek mümkün. Eskiden bizim toplumumuz da öyleydi. Bir baba-ane veya dedenin etrafında dünya kadar gelin ve evlat bulunurdu. Hâlâ bazı yerlerde de bu vardır. Bunlar aslında toplum molekülünün düşük çapta hücreleri gibi şeylerdir ki, ne kadar sağlam, sıhhatli, birbiriyle irtibat içinde olurlarsa o kadar sıhhatli bir toplum meydana gelir.

Türk toplumunda genel toplum değerleri çok târumâr olmuştur. Bu ülke âdeta toplumun değerleri açısından Akif'in: 'Harab eller, kimsesiz çöller, başsız ümmetler, emek mahrumu günler, fikr-i ferdâ bilmez akşamlar...' ifadelerinde kendini bulmuştur. Fakat Türk toplumunun aile yapısı bu üst üste gelen handikapları aşmamıza yardım etmiştir. O dönemde mektep bozulmuş, din tezyif edilmiş, muallim Allah'ın yerine konmuş; sokak bozulmuş, gazete ve mecmua dine hücum eder olmuş..

evet bütün bunlara rağmen bu toplum hâlâ ayakta ise zannediyorum o da işte bu sağlam aile yapısındanadır.

Böyle acımasızca tahrip edilen bir cemiyetin tamirinde sıla-i rahimin rolünün çok büyük olduğuna inanıyorum ben. Dolayısıyla toplumu oluşturan hücreler, o hücreye esas teşkil eden atomlar, birbirlerine alabildiğine yakın olmalı. Herkes en dar daireden en geniş daireye kadar yakınlarını ziyaret edip, ihtiyaçlarını gidermeli, dertlerini dinlemeli ve karâbetin hakkını vermelidir.

Soru: Kur'an-ı Kerim'de nazara verilen "sıla" mefhumunu Ra'd Sûresi'nin 20. ve 21. ayetlerinden hareketle değerlendirir misiniz? "Sıla" kavramının şumulüne hangi hususlar dahildir? Günümüzün şartları açısından sıla-yı rahimin şekli ve vesileleri adına bir ölçü lütfeder misiniz? (24:18)

- Cenâb-ı Hak, şöyle buyuruyor:

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْفُضُونَ الْمِيثَاقَ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

"O akıl sahipleri (ulü'l-elbâb), Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır. Onlar Rabbin tarafından sana gönderilenin hak ve gerçek olduğunu bilip, Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetirler. Rabbileri olan Allah'tan çekinirler ve pek çetin, kötü bir hesaptan endişe ederler." (Ra'd sûresi, 13/20-21) (24:43)

- "Sıla", kavuşmak, ulaşmak, akrabayı ziyaret etmek, mü'minlerle görüşmek ve alâkayı devam ettirmek manâlarına gelmektedir. Sıla, Türkçemizde de çok kullanılan, özellikle dâussıla terkihiyle vatan hasretini ve memleket özlemine ifade için edebiyatın hemen her türünde sıkça rastlanan bir kelimedir. "Dâussıla" tabiri, günümüzde de pek çok insanın hasret ve hicranının unvanıdır. Anne-babanızdan, dost ve akrabanızdan uzaksanız; vatan toprağını, öz kültürünüzü, kendi kültür ortamınızı, camilerinizi, minarelerinizi ve ezanlarınızı özlüyorsanız; hatta bazen mahyalarınızın, temcid ve tehliillerinizin hayali gözlerinizi yaşartıyorsa ve bin âh ile "Keşke bir kere daha o iklimin havasını solusam; bir kere daha öz değerlerimle buluşsam" diyorsanız bunların herbirine karşı sizin içinizde de bir sıla derdi var demektir. Fakat, bunların hepsinin ötesinde, bir mü'min önce Rabbine karşı sıla duygusuyla dopdolu olmalıdır. (26:42)
- Visâl ismindeki sevdiğine kavuşma arzusuyla yola çıkan bir genç, bu vesileyle hidayete erdikten sonra onunla evlenme imkanı da bulunca, ona şöyle seslenmiştir:

كُنْتُ وَسِيْلَةً لِلْإِصْصَالِ، فَلَا تُكُونِي سَبَبًا لِلْإِصْصَالِ يَا وَصَال

"Ey Visâl, vesile oldun asıl matluba ermeye! Şimdi araya girip ayrılığa sebebiyet verme!.." (27:03)

- **"Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetirler."** beyanı çok şumullüdür. Öyle ki, - merhum Hamdi Yazır'ın ifadesiyle- peygamberlerin, onların mirasçıları olan âlimlerin, hısım akrabasının, komşunun ve bütün müminlerin; hatta zimmet ehli olan gayr-i Müslimlerin,

topyekün insanların; dahası kedi, tavuk, keçi ve koyun gibi evcil hayvanlardan böceklere ve karıncalara kadar bütün canlıların, bitkilerin ve cansızların hukukuna, hâsılı her türlü hakka riayeti ihtiva eder. Bütün yaratılmışların haklarına saygı göstermek ve riayet etmek hep bu ifadenin içinde dahildir. Aslında yaratılmışların hakkına riayet etmek Yaratan'ın hakkına riayet etmek demektir. (30:25)

- Sıla-i rahim meselesinde gözetilmesi gereken öncelikler vardır. Yolunuzu hasretle gözleyen ve “Ne olur kavuşabilsem” diyen insanlara karşı sıla ayrı bir kıymete ulaşır. Dolayısıyla hiç kimseye karşı sıla, anne-babaya karşı olan sılanın yerini tutamaz. Sonra bizim kıstaslarımız içinde nine ve dedeye karşı, daha sonra amca ve halaya, dayı ve teyzeye karşı sıla gelir. Aslında, sıla-i rahimdeki sıralamada da Kur’an-ı Kerim esas olmalı ve kendilerine karşı iyilik yapılması gerekenler Kur’an’da hangi sırayla anlatılmışsa, o sıra ölçü kabul edilmelidir. Değişik ayetlerde iyilik yapma ve ihsanda bulunma meselesi anlatılırken bir tertibe riayet edilmiştir. Meselâ; bir ayet-i kerimede mealen “*Yalnız Allah’a ibadet edip O’na hiçbir şeyi şerik yapmayın. Anneye, babaya, akrabalara, yetimlere, fakirlere, (evi yakın olan veya akrabadan olan) yakın komşulara, (evi uzak olan veya akrabadan olmayan ya da Müslüman olmayan) uzak komşulara, yol arkadaşına, garip ve yolculara, ellerinizin altındakilere (köle, cariye, hizmetçi, işçi) güzel muamele edin. Bilin ki Allah kendini beğenen ve övünüp duran kimseleri sevmez*” (Nisa sûresi, 4/36) buyurulmaktadır. Dolayısıyla, iyilik ve ihsanda bulunurken de bu sıralama gözetilmeli; kimin sıla hakkı daha büyükse ona daha çok önem verilmelidir. (32:30)
- İman ve Kur’an hizmetini bazı hakları ihmal etmek için bir mazeret olarak kullanmak da şeytanın oyunudur. Bir sürü hukuku çiğneyip de “hizmet” kisvesi altına sığınmanın arkasında şeytanî mülahazalar vardır. Hizmet, anne-babanın haklarına riâyet etmeye ya da akraba hukukunu gözetmeye asla mani değildir. (34:10)
- Sıla-yı rahim; tatlı sözlü, güler yüzlü olmaktan selâmlaşmaya, hal-hatır sormaktan insanlar hakkında iyi dileklerde bulunmaya, ziyâretlerine gitmekten ihtiyaçlarını görmeye, dertlerini paylaşmaktan malî yardımda bulunmaya kadar pek çok iyilik ve ihsanı ihtiva eder. İletişim vasıtalarının geliştiği ve yaygınlaştığı günümüzde İnternet üzerinden görüşüp konuşma, e-mail aracılığıyla içten duygu ve düşünceleri arz etme, mektup yazma ya da telefonlar sayesinde görüntülü görüntüsüz hasret giderme gibi hususlar da sıla-yı rahim vazifesini yerine getirmiş olmak için önemli vesilelerdir. (35:19)
- Sıla-yı rahim, aynı zamanda gönüllerimizin ilhamlarını başka sinelere boşaltabilmemiz için de çok mühim bir vesiledir. Maddî iyilik ve ihsanda anne-babanın ve yakın-akrabanın öncelik hakkı bulunduğu ve öncelikle onları görüp gözetmek gerektiği gibi, tebliğ ve irşatta da hak önce onlarındır. Bu açıdan mü’minler, hak ve hakikati başkalarına anlattıkları aynı anda aile, akraba ve komşularına da anlatmanın yollarını aramalıdır. Kalblerin Allah’la buluşması mevzuunda ilk defa yakınlarıyla Allah arasındaki engelleri bertaraf etme gayretiyle işe başlamalı, evvela onların gönüllerini Allah’la buluşturmaya çalışmalı; sonra komşularından başlamak üzere bu vazife alanını daha da genişletmelidirler. Evet, böyle bir gaye için sıla-yı rahim çok güzel bir vasıta. (37:17)
- Rasûl-ü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyuruyor:

(وَتَعْفُو عَنْ ظَلْمِكَ) أَفْضَلُ الْفَضَائِلِ أَنْ تَصِلَ مَنْ قَطَعَكَ وَتُعْطِيَ مَنْ مَنَعَكَ وَتَصَفِّحَ عَمَّنْ سَنَمَكَ

“Faziletlerin en üstünü; aranızdaki akrabalık ve dostluk bağlarını koparanı senin arayıp sorman, seni mahrum bırakana senin ihsanda bulunman, sana sövüp sayana, çirkin sözler söyleyene müsamahalı davranman ve (bir rivayette de) zulmüne maruz kaldığın insanı başışlamandır.” Demek ki, fazilet ehli kimseler, anne-babaya, nine ve dedeye, daha sonra amca ve halaya, dayı ve teyzeye karşı sıla ile emrolduklarını bilmenin ötesinde kendisiyle bağlarını koparanlarla bile irtibatlarını devam ettirmenin yollarını ararlar. (38:22)